

Osztrák kvartett

GALÉRIA - LXII. évfolyam, 16. szám, 2018. április 20.

Név szerint: Klimt – Moser – Gerstl – Kokoschka. A két-két világhírű szecessziós és expresszionista mestert *Bécs 1900 körül* címmel a Leopold Múzeum hozta össze, javarészt saját tulajdonából. Habár a válogatás jellegéből adódóan nem számíthatunk szenzációs felfedezésekre, a közismert és méltán népszerű remekművek időnkénti megtekintése mindig ünnep a szemnek.

Gustav Klimttől ritkán látható például a privátkollekcióban rejtőző, korai férfiakttanulmány 1883-ból, egy ültében jobbra forduló, fiatal műtermi modellről, realiztikus modorban vagy a reprezentatív privát megrendelés a neoreneszánsz karosszékben pózoló kamasz lányról, dúsan redőzött, csipkés ünneplő ruhában, 1894 tájáról. A sokszor felkeresett Attersee atmoszféráját a tavi ciklus jól érzékelteti, az impresszionisztikus könnyedségű erdős part reggeli párjától (1899) a déli napsütésben ragyogó víztükör opálos hullámfodrozásán át (1900) az őszi viharban égre tornyosuló jegenyesor koronáinak tompa, óarany patinájáig (1903), amely szecessziósan tömör és dekoratív. Végül a meztelenül vonagló testeket inkább keretező, semmint eltakaró palástok organikusan absztrakt mustráival szimboliztikussá stilizált a sokat reprodukált főmű, a *Halál és élet* (1910 /11) nemzedékeket szervesen összefonó embercsoportja, amelyet később (1915/16) ismét átdolgozott...

Az „ezermester” Koloman Mosert kézműves dísz- és használati tárgyak, bútorok, alkalmazott grafikák megfestményei egyaránt képviselik. Kobaltkék bőrrrel bevont támlásszék ébenfából (1901 k.), fehérre lakkozott rácsozatú bükk karosszék sakktáblaszerűen fekete-fehér vesszőfonatú ülőkével (1903), ezzel egyidős juhar ruhaszekrény, figurális intarziával, elefántcsont- és gyöngyházberakással, valamint azonos korú litó-plakátja a Wiener Secession XIII. tárlatához hasonló kolorit- és formarendszerű. Olajképei közül a *Körömvirágok* (1909) kerti ágyása a sárga tónusok kavalkádja, „obligát” tavi tájai neki is vannak 1913-ból, de ő a Wolfgangsee havasok koszorúzta látványát örököltette meg, magas vagy alacsony látóhatárral, netán a Semmering monumentális viaduktját, ősfenyők markáns kontúrjai mögött a lebukó nap vöröses korongjával. Monumentális allegóriái közt 1914 hozta a kiteljesedést: a *Tavaszi szokatlan*, mert felhőben lebegő lányos ifjú, ám *A vándor* már férfiasan rusztikus profilfigura, a *Vénusz a grottában* érett női aktját drapéria öleli körbe, akár az állva ölelkező *Szerelmespárt*, de *A szerelmi bájlal* jelképes pallossal elválasztott Trisztán és Izoldája sportos ruhában vált kortársává.

Máig háttérbe szorult Richard Gerstl, bár radikális modernségét már 1904-ben jelezte frontális, önarckép felaktja, majd autója mellett álló, teljesen meztelen alakja (1908) meg a városi kiránduló pár az erdőben, továbbá a nagypolgári szalonok divatos öltözékben pózoló, öntudatos dámáinak „prototípus”-sora, míg tájai közül a gmundeni tóparti út (1917) kékeszölden „monokróm”, már-már absztrakt vízió, vastagon pasztózus duktussal. Sok vihart kavart a „fenegyerek” Oskar Kokoschka, akitől a *Tre Croci* – Dolomit-panorámája (1913) még holdfényesen sejtelmes látomás, de a *Fortuna* (1915) glóbuszon álló pucér istenasszonya békét ígérő szívárványt vetít az égre, míg lábánál Mars korbácsolja harci szekere lovát. Privát sorskérdéseken töpreng szája elé tett kézzel 1918-as önarcképe vagy festőállványos önportréja női akttal (1922), de míg a statikus *Csipkeverőnő* (1933) a vihar előtti csend jelképe, addig az *Anschluss* – *Alice Csodaországban* (1942) szőke copfos női aktja szögesdrót mögött áll, kívül vaskalapos férfiak a közmondásos három majmot idézik: a mentőtáskás, gázmaszkos katasztrófaturista eltakarja szemét, a géppuskás, horogkeresztes náci tiszt kezével befogja száját, a főpap hasán feszület, de ujjával bedugja fülét, a távolban a civilizáció szimbóluma, az Akropolisz lángol...

(Wien um 1900, Klimt – Moser – Gerstl – Kokoschka, Leopold Museum, Bécs, június 10-ig látható.)

Lapszámunk képeit a tárlat anyagából válogattuk.)